

Дата: 13.10.2023

Урок №17

ТЕМА: Символічний зміст назви оповідання, її зв'язок з історією Спарти. Форма твору (внутрішній монолог). Специфіка змалювання образу головного героя.

МЕТА : ознайомити учнів зі змістом твору, вдосконалити навички роботи над аналізом твору «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»; розвивати навички переказу прочитаного, зв'язного мовлення, уміння визначати головну думку твору; виховувати у здобувачів сім'ї розуміння протиприродності і антигуманності війни.

Матеріали до уроку:

«Подорожній, коли ти прийшов у Спа...»

Рік написання – 1950 р.

Жанр – оповідання.

Тема – опис пораненого юнака, який потрапляє у власну гімназію, перетворену на шпиталь. Ідея – війна антигуманна і протиприродна.

Проблеми твору – проблема майбутнього покоління Німеччини; засудження жахів війни; лжепатріотизм тих, хто посилає людей на війну.

Оповідання впливає на серце і розум читача, сприймається немов «один суцільний крик, волення про даремно загублене життя».

Воно сповнене антивоєнного пафосу і закликає не допускати більше того, що трапилося з його головним героєм. Місце подій – школа, де вчився головний герой.

Сюжет будується на поступовому впізнаванні головним героєм, молодим пораненим солдатом, гімназії, в якій він навчався протягом восьми років і яку залишив лише три місяці тому, коли його було відправлено одразу зі шкільної парти на фронт.

Головний герой – типовий представник воєнного покоління. Форма розповіді – від першої особи підлітка, німецького солдата.

Художній засіб розкриття психологічного стану героя – внутрішній монолог Подорож головного героя коридорами гімназії – дає автору можливість показати через особисту долю одного з учнів систему навчання і

виховання у Німеччині, результатом, якої стає смерть. (1. Таблички з написами класів. 2. Картина художника Фейєрбаха «Медея». 3. Скульптура «Хлопчик виймає терня». 4. Гопліт. 5. Погруддя Цезаря, Цицерона, Марка Аврелія. 6. Гермесова колона. 7. Зображення Зевса. 8. Макет Парфенону. 9. Красвид Того. 10. Портрет Ніцше. 11. Портрети «взірцевих арійців»: Фрідріх II Великий, Бісмарк, Гітлер. 12. Хрест на стіні. 13. Зала малювання. 14. Власний напис на дошці)

У творі зіткнулися два життя: мирне і військове.

Персонаж розкривається перед читачем сам, без авторського тлумачення. В оповіданні існує як би “подвійна оптика” – читач бачить дійсність очима юнака, несправедливо позбавленого права вибору, несправедливо приреченого на безглузду смерть, – і набагато ширше – до витоків цієї дійсності – поглядом Бьоля, який проявляється в підтексті, композиції, символах, метафорах і художніх прийомах.

Величезну роль в творі грає деталізація. Детально зображуючи реквізит гімназії тогочасної фашистської Німеччини (бюст німецьких володарів від “великого курфюрста до Гітлера”, “зразку арійської породи” на стінах бюсти Цезаря, Цицерона, Марка Аврелія, Гермесова колона, зображення Зевса, Ніцше і т. п.). Ці імена в бюстах повторюються шість разів не випадково. Це імена тих, на прикладі кого виховували юних гімназистів як уособлення військових перемог. Кілька разів повторюється всяке зображення “Медеї” (про криваві витівки якої говорить міф).

Символіка твору

Ключове слово – символ – хрест. У творі цікава особливість: колись гімназія носила ім’я Святого Томи (християнської гімназії, один із постулатів якої, напевно збігався з біблійною заповіддю: “Не убий!”) Над дверима класу малювання висів хрест. Потім його зняли, але нічим не могли зафарбувати те місце де він висів, він незмінно проступав крізь всі пласти фарб. Цікаво, що все це промайнуло в голові героя, коли його несли в тимчасову операційну. Школа, яка готувала до смерті, сама перетворилася в трупарню.

Хрест:

- проблема злочину;
- покарання;
- гріха і покаєння;
- віри в духовний початок;
- очищувальну силу віри;
- проблема вибору.

Число 7:

- число кінця вимірювань;
- символ певної межі, за яким відбуваються серйозні психологічні зміни;
- переоцінка цінностей.

Молоко:

- символ повернення героя в щасливе минуле;
- рятівне забуття;
- символ чистоти.

Школа:

- символ смерті;
- безнадійність.

Чорний колір:

- символ болю;
- смерті;
- страждання.

Коричневий колір:

- колір фашистської доктрини;
- війни.

Особливості оповідання полягають не тільки в монологі героя, ще в тому, що бачили його очі і що відчувала його душа.

- Очі – “подивився”, “побачив”, “розглянув”, “заплющив”, “не хотів нічого бачити”, “дізнаються”

- Душа – “Болі я не відчував”; “Ти нічогосінько не відчуваєш”; “Жодне почуття не говорить в тобі;” серце у мені не озивалося, а душа.

Сенс назви твору

Коли героя несли в зал малювання, він побачив таблицю з іменами полеглих з великим залізним хрестом угорі. Тоді він мимоволі подумав, що, ймовірно, доведеться збільшувати ту дошку, стільки ще загине на цій війні. А може, і його ім'я буде на цій дошці. Мотив пам'ятної дошки повторюється, коли герой бачить ще не витертй з дошки напис його рукою “Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...” Сім раз був написаний цей напис різним шрифтом. Це був початок славнозвісної епітафії трьомстам спартанцям, які полягли в бою з персами під Фермопілами. Таким чином, напис виявився символічним.

“Побачити своє письмо – гірше, ніж побачити себе самого в дзеркалі, куди більше ймовірності. Ідентичність власного письма я вже ніяк не міг взяти під сумнів”.

І в цю ж мить він усвідомлює і свою заставу – у нього немає обох рук і правої ноги.

Образ героя

Його життя ніби розпалася на нерівні частини: на далекі, повні мрій часи, коли війна здавалася йому романтичною, і на жорстоку реальність, в якій він залишився калікою, без майбутнього, розчарованою людиною, яка не розуміє що і чому відбувається. Він нагадує минулі думки:

“Як на мене, в гарматах є щось шляхетне, навіть коли вони стріляють. Таке урочисте відлуння, на зразок як у тій війні, про яку пишуть в книгах з малюнками ...”.

Але це – все що залишилося від старих мрій. Він ще пам'ятає про бажання бути героєм, але вже ніби дивується.

“У шкільному календарі, думає він, – навпроти мого прізвища буде написано: “Пішов зі школи на фронт і поліг за ...” і зупиняє сам себе, зрозумівши, що не знає “за що”.

І почесний напис на дошці, величезний золотий залізний хрест, прикрашений квітами, вже зовсім не приваблює його.

“Адже і на дошці полеглих не було нічого особливого, нічого примітного, вона була така ж, як скрізь ...”

Він втрачає все, до того ж марно. Перед молодою людиною могли розкритися життєві шляхи, як у кожного на початку життя. Війна перекреслила ці можливості, так само, як і наївні мрії.

“Все тут було таке далеко мені і байдуже, ніби мене принесли в якийсь музей міста мертвих, у світ, глибоко чужий для мене й нецікавий”.

І тіло, і душу, і долю війна калічать, перетворюючи в жахливий обрубок.

..

Ідея твору полягає в трагедії молодої людини, її спустошеність – це спустошеність цілого покоління тих, хто, залишившись живими, задрять мертвим.

В оповіданні згадується назва міста, прізвище сторожа гімназії, але немає імені нещасного хлопчика. І не випадково він залишається безіменним: його анонімність – зайвий натяк на те, що його доля – це доля будь-якої “маленької людини”. У таку ситуацію міг потрапити хто завгодно, схожі відчуття відчували мільйони таких же молодих хлопців. Ця спустошеність і безнадійність одні з найбільш страшних проявів жахів війни: кров, смерть, вбивства.

Війна – трагедія навіть для переможців, *навіть коли вона є справедливою!*

Домашнє завдання: знати зміст твору.

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.